

9. Podust — *Chondrostoma nasus* (Linne).

Poznat je pod imenom mrmjavka ili mrmjkavica. Hrani se najviše algama, a glavna je hrana za grabežljive ribe.

U velikom broju dolazi tek nizvodno od Kostelskog slapa, dok je uzvodno vrlo rijedak. Jedino ga je lovio mrežar Grga Bašić. Primjerak, kojeg sam stavio u formalin upravo je ulovljen ispod Vrkaškičkog mosta.

10. Krkuša — *Gobio gobio* (Linne).

Ova mala ribica iako nije rijetka, jer dolazi svuda a osobito u Mrežnici, Dobrenici, Drobnici t. j. potocima i to njihovim donjim dijelovima toka, nije od starijih ribara uopće dobila naziv, čak što više mnogi je ne razlikuju od potočne mrene, od koje se već na prvi pogled raspoznaje. Tek mladi ribari je nazivaju krkuša ili mrenić. Često se upotrebljava za meku na udicu, a ukusna je za jelo.

11. Mrena — *Barbus barbus* (Linne).

Zovu je još i srebrnjak poradi srebrenasto zlatne boje. Zadržava se najviše u onim dijelovima gdje slap postaje slabiji i gdje se pijesak počne taložiti. Dosta je česta. Nastanila se od Ripačkog slapa nizvodno.

12. Potočna mrena — *B. meridionalis petenyi* (Heckel).

Poznata je pod imenom mren, ali za razliku od riječne mrene, obično je ribari zovu mren crni. Voli čistu vodu kao i riječna mrena, ali se nađe i u zamućenim vodama, naročito na ušću potoka. Nastanila se svuda. U Uni od Dvoslapa, u Dobrenici od polovine vodotoka pa nizvodno u Drobnici, Lisi, Mrežnici i u Klokotu.

13. Uklja — *Alburnus alburnus* (Linne).

I ovoj je ribi ovdje dato više imena. Tako zelenuš, zeka, zelenika, pa čak je zovu i bijela. U Uni je ima dosta od Dvoslapa nizvodno. Zadržava se obično bliže površini vode na mirnijim, a i nešto bržim mjestima. Često se upotrebljava za meku.

14. Dvoprugasta uklja — *Alburnoides bipunctatus* (Bloch).

Ing. Dušan Babić, Beograd

O DANAŠNJEM RIBOLOVU NA ĐERDAPSKOM TOKU DUNAVA

U Đerdapskoj Klisuri Dunava, koja se između Golubca i Kladova probija kroz ogranke Južnih Kampata, uslovi života naših ljudi bili su oduvek veoma teški. Malo ziratne zemlje, krš, bezvodne visoravni i slabe komunikacije, nisu stanovnicima pružale mogućnost za razvitak privrede, kojom bi u dovoljnoj meri mogli obezbediti svoj opstanak.

Koristeći ono malo što im je priroda pružala, stanovništvo Đerdapa je stolicima živelo oskudno, baveći se zemljoradnjom, ribarstvom i brodarstvom probijajući se na taj način kroz život i do današnjih dana.

Blagodareći tome, što kroz klisuru protiče ve-

Najčešće je poznata pod imenom zeka ili zekica, a ponekad i ploska. Živi u jatima i skoro svuda, počevši od Dvoslapa na Uni pa nizvodno. Najomiljelija je riba za meku. Za jelo se vrlo rijetko upotrebljava iako je neobično ukusna, kada se isprži na ulju.

15. i 16. Brkica i badelj — *Nemachilus barbatus* (L.) i *Cobitis taenia* (L.).

Ove ribice dobrim dijelom ribari ne poznaju ili ako poznaju nemaju za njih nikakva imena. Nastanile su se najviše po ušćima potoka kao i većim dijelom po ostalom vodotoku. Tako se brkica nalazi u Mrežnici u velikom broju.

17. Grgeč — *Perca fluviatilis* (Linne).

Ovdje ga zovu kostreš, kostriš, a dolazi samo u Uni. Najviše ga je u Uni između Pokoja i Kostela, dok je rijedak između Pokoja i Orljanskog slapa. Poneki primjerak se ulovi i u Dobrenici u blizini ušća.

18. Peš — *Cottus gobio* (Linne).

Dolazi gotovo svuda, a pastrvu prati sve do izvorskih dijelova navedenih vodotoka.

19. Manić — *Lota lota* (Linne).

Prema naprijed navedenom treba da živi u Klokotu.

Z a k l j u č a k

a) Riba u vodama Bihaća zastupljene su sa devetnaest (19) različitih vrsta, od kojih je osamnaest (18) vrsta utvrđeno sa sigurnošću. Devetnaesta vrsta manić — *Lota lota* — je sporna i potrebno je utvrditi da li tu još i danas živi ili ne.

b) Pošto su pored riba iz ostalih tipova voda u najvećem broju zastupljene ribe iz salmonidskih voda, kao pastrva i lipen i njihovi pratioci, to vode Bihaća pripadaju salmonidskom tipu.

c) Štuka i grgeč dopriju su dalje uzvodno nego li mladica-glavatica. Ovo je rijedak slučaj i stoga karakterističan za Unu odnosno Bihaćke vode.

d) Najbrojnija riba je klen, dok su ostale manje ili više podjednako zastupljene.

Najmanje zastupljene ribe su linjak i podust.

lika reka, u kojoj se kreću i žive bezbrojna jata riba, u đerdapskim se naseljima razvilo ribarstvo u jednu od najvažnijih grana privrede, koja je u velikoj meri ublažila teškoće života ovoga našeg življa. U tim su se uslovima u đerdapskom sektoru kroz generacije odgajali odlični ribari, koji su u punoj meri znali da koriste bogatstvo dunavskih voda. Usled toga su đerdapski ribari bili na glasu kao nenadmašivi poznavaoци ribolova, koji su od davnina snabdevali ribom ne samo Beograd i celo područje severoistočne Srbije, već su je dobrim delom prodavali i u inostranstvo.

Krajem prošloga stoleća a naročito pre regulacije đerdapskih katarakta, ribolov je stanovni-

štvu priobalnih naselja donosio daleko više koristi, i njime se bavilo daleko više ljudi, nego što je to slučaj danas. Stariji ribari, koji pamte vreme na prelazu iz devetnaestog u dvadeseto stoleće, mogu nam dati mnogo podataka iz kojih se može utvrditi, da u poslednjih pedeset

Kazani na Đerdapu

godina ova važna grana privrede, koja je nekada davala stanovništvu veoma značajne prihode, postepeno i sigurno propada.

U glasovitom ribarskom naselju Tekiji, u kojoj je pre pedeset godina bilo oko pedeset oranica* sa preko sto ribara, životari danas kojih dvadeset ribara sa svega deset ili jedanaest oranica. Što je naročito nepovoljno, sve su to stariji ljudi među kojima nema ni jednog mlađeg od četrdeset godina, koji bi očuvao neobično bogatu tradiciju starih đerdapskih ribara, kojoj pretila opasnost da se potpuno izgubi. Ništa bolje stanje nije ni u ostalim mestima duž đerdapske klisure.

Prema podacima koje navodi profesor Mihajlo Petrović, devedesetih godina prošlog stoleća izvozilo se iz Kladova, Tekije i Donjeg Milanovca, daleko više ribe u Austriju, nego što se danas ulovi na celom đerdapskom području. Danas je izvoz đerdapske ribe potpuno prestao, i sva riba koja se na tom delu Dunava uhvati ostaje u zemlji. Prema podacima za 1949 i 1950 godinu, do kojih je bilo moguće doći iz nepotpunih evidencija otkupnih stanica, celokupni ulov u đerdapskom sektoru od Kladova pa do Golubca, kretao se oko 150.000 kg godišnje.

Razloge slabljenju ribolova u đerdapskom sektoru ne treba tražiti samo u pogoršanju bioloških uslova za razvoj i život ribljih vrsta, već i u mnogim drugim činjenicama, koje su se pojavile u toku ovog stoleća.

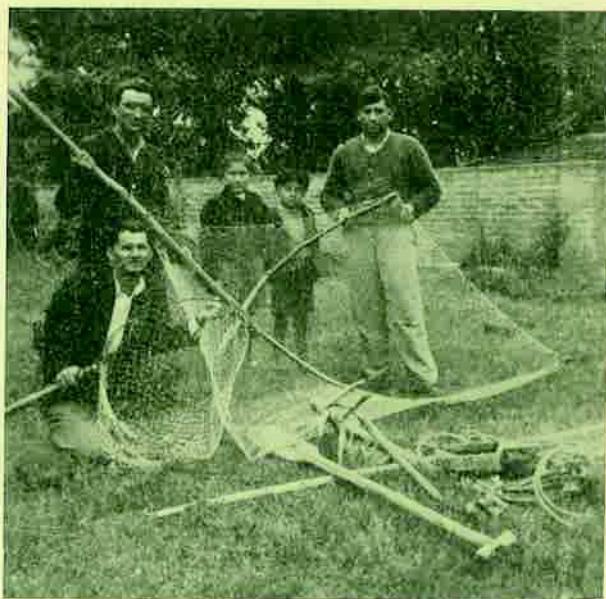
Na razvoj ribljih vrsta nepovoljno je uticala u prvom redu poznata regulacija đerdapskih katarakta, a u vezi s tim nagli procvat savremenog brodarstva. Regulacija sama po sebi nije pogoršala uslove za razmnažanje, ishranu i život riba u tolikoj meri, koliko je izmenila ribolovne prili-

* Oranica je đerdapski ribarski čamac specijalne konstrukcije.

ke na koje su đerdapski ribari od davnine navikli. Mnoga mesta na Đerdapu stolećima su bila na glasu radi obilja ribe, koja se tuda nailazila, bilo da se odmori, bilo da se ukloni od buke katarakta, ili da izbegne stenovite prepreke, koje su joj sprečavale putovanje. Samo je po sebi razumljivo, da je prosecanje kanala kroz kamene pragove Gvozdenih Vrata, Juca, Grebena, Kozle i Stanke, uputilo maticu Dunava najvećim delom u drugom pravcu, i da su se na taj način izmenili putevi, kojima su do regulacije stolećima nailazala jata riba. Na taj su se način i pokvarili na daleko poznati virovi oko Sipa, Grebena i Gospođinog Vira, usled čega danas riba retko navraća na njih, putujući uz vodu novim putevima.

Blagodareći međutim regulaciji, na Dunavu se naglo razvila snažna trgovina, usled čega je kroz Đerdap iz godine u godinu prolazilo sve više brodova, koji su dizali talase i zapljuskivali njegove obale plićake i sprudove. Ti su talasi svake godine izbacivali na suvo ogromne količine ilkre, radi čega se u znatnoj meri smanjio i prirast ribe u Đerdapu. Ti talasi su ujedno sprečavali normalno putovanje ribljih jata, razgoneći ribe koje se svake godine kreću s proljeća ka izvoru a s jeseni niz vodu. Osim toga brodovi su odbacivali u vodu velike količine otrovnih materija, kao što su nafta, šljaka i razna ulja, i na taj način tvorili ribu smanjujući ponovo njen godišnji prirast.

Na razvoj riba je veoma nepovoljno uticao i bezobziran lov za vreme mresta, zatim lov sa gustim mrežama, kao i lov sa veoma rasprostranjenim pampurskim strukovima (plutovačama), kojim se ranjava daleko veći broj riba nego što se stvarno ulovi. Ubijanje ribe eksplozivom, kao i trovanje raznim otrovima, nije na sreću uhvatilo maha na đerdapskom delu Dunava, iako se taj nada sve štetan način ribolova proširio u celoj

Alat đerdapskih ribara

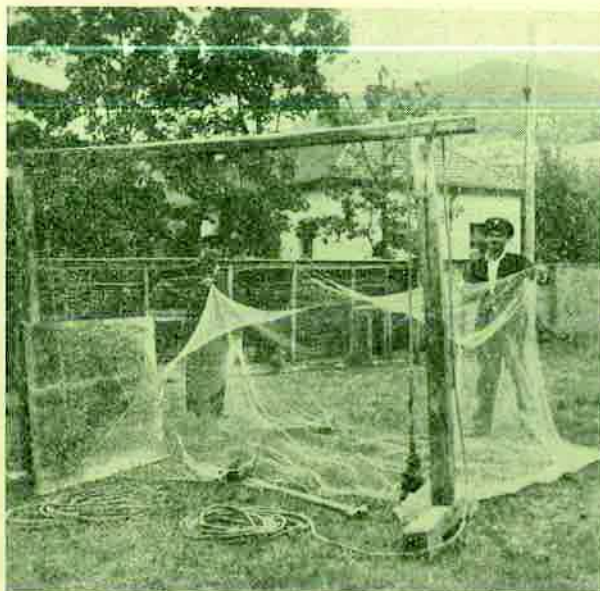
našoj zemlji, osobito posle proteklih ratova. Eksploziv je međutim u toku prošlog rata ipak ninio velike štete dunavskom ribarstvu, jer je Dunav za celo vreme trajanja rata bio zasipan minama, koje su svojim eksplozijama ubijale ogromne količine krupne i sitne ribe, ženki na mrestu pa i sav živi svet u vodi.

Što se tiče štetnih načina ribolova, koji su se udomačili i na Đerdapu, naši ih ribari opravdavaju time, što ih u daleko većoj meri koriste drugi podunavski narodi a naročito Rumuni, i da bi zaštita ovih ribolova značila čistu štetu jedino za našu privredu. Naši ribari navode na primer, da su oni pre kojih trideset godina, prelazeći na rumunsku stranu u ribolov, mogli bez ikakve smetnje loviti pampurskim strukovima, a da ih na našoj strani nisu smeli držati čak ni kod kuće.

Iako su se već pod kraj prošlog stoleća počele održavati razne međunarodne konferencije ribarskih stručnjaka, koji su nastojali da spreče bezobzirno uništavanje riba u rekama, one u tom nisu uspele. Dok su u pojedinim zemljama na rekama koje celim svojim tokom protiču kroz vlastito područje, oštro primenjuju svi zakonski propisi o zaštiti ribolova, dotle se na rekama koje prolaze kroz veći broj zemalja ovi zakoni u većini slučajeva ne primenjuju. Takovu situaciju mi imamo i na Dunavu.

Na Dunavu je ušće većim delom u rukama Rumuna, a manjim delom u rukama Rusa. Dalje prema izvoru Dunavom ide granica između Rumunije i Bugarske, a zatim između Rumunije i naše zemlje. Oko trista i šezdeset kilometara Dunav protiče kroz Jugoslaviju, zatim kroz Mađarsku, jednim delom stvara granicu između Mađarske i Čehoslovačke, a svojim gornjim delom se provlači kroz alpske doline Austrije i Nemačke. Nema sumnje da su ljudi u svim ovim zemljama svesni, da bezobzirna ribolov vodi neminovno istrebljenju ribljih vrsta u ovoj velikoj srednjeevropskoj reci. Međutim u ovakovim slučajevima, kao što je to na Dunavu prevladava uski sopstveni interes, koji navodi ljude na to, da riblje bogatstvo svoga dela reke iskoristite do krajnjih mogućnosti. Budeći da svi gledaju samo na to, kako bi što više izvukli iz svoga dela Dunava, a uz to ne čine ništa, da bi se poboljšali uslovi za povećanje prirasta u ribljem svetu, to je i razumljivo, da ribarstvo na celom Dunavu sve više slabi i propada. Uzmimo na primer Rumuniju. U rukavcima, napuštenim koritima, jezercima i barama, koje pokrivaju ogromne površine na donjem Dunavu, zatim na nepreglednim vodenim površinama dunavske delte, množe se i žive ogromna jata riba. U gustoj trsci dunavskog ušća, množe se međutim i krupne morske ribe silice, kao što su morune, jestere, simovi i pastruge. Sva ta riba sa nepreglednog prostora dunavskih blata i močvara, morune, pastruge, šarani i kečige, kreću u proleće, gonjenje svojim prirodnim nagonom na daleki put uz Dunav stižući čak do Đerdapa.

Naročito onih godina, kad naiđu visoke prolećne vode, koje preplave bedeme i obale, koje dele mrtvaje bare i jezercu od glavnog toka donjeg Dunava, silna jata riba, koja nagrnu uz reku postaju upravo bezbrojna. Međutim na celom tom prostoru, koji obuhvata preko 800.000 hekta-

»Balačka pređa« specijalna mreža đerdapskih ribara

ra površine, razvio se danas ribolov takovih razmera, da je pravo čudo, kako do Đerdapa dolazi i ono malo ribe, koja ima poreklo sa donjeg Dunava. A baš po toj ribi bili su stari đerdapski ribolovi na glasu. Duž rumunskih obala Dunava dočekuje ribu čitava vojska ribara, koji najraznovrsnijim pa i štetnim sredstvima love ogromne količine riba, koje se posle vagonima odvoze na rumunska tržišta i u njihove centre za preradu. U rukavcu Svetoga Đorđa na dunavskoj delti nailazimo na primer čitava polja pampurskih strukova, kroz koje retko koja moruna promakne, da bi ušla u Dunav, a kamoli da bi došla i do naših voda. Prema rumunskoj statistici iz 1938/39 godine, na području donjeg Dunava i Delte uhvaćeno je na taj način preko dvadeset miliona kilograma ribe.

Upravo u tom intenzivnom lovu, koji se razvio na donjem Dunavu i njegovoj delti, mi jedino i možemo naći pravo objašnjenje pojave, da je kod nas na Đerdapu u tolikoj meri opao ribolov, i što se još uvek opaža stalno nazadovanje nekad glasovitih đerdapskih ribolova.

Mi međutim ni sa ovim nismo iscrpli sve faktore, koji utiču ili su uticali na opadanje ribolova u đerdapskim vodama. Ti novi faktori nisu više biološke ili tehničke prirode, već proizlaze iz čisto ekonomskih i socijalnih odnosa, koji su se razvili među stanovništvom đerdapskih naselja. Još u tursko vreme đerdapski su ribari samostalno zakupljivali pravo ribolova na pojedinim mjestima

i virovima, crpeći iz njih veliki deo koristi. Kasnije su međutim dobra ribolovna mesta i virovi sve manje dolazili u ruke samih ribara, a zakupci su postojali bogati preduzimači i trgovci, koji su imali dovoljno novaca, da potisnu ribare sa njih. Tako su već pod kraj prošlog stoleća najbolja ribolovna mesta, kao što su poznati brzaci na Sipu i ribom bogati Gospodin Vir, koji se spominje još u doba kneza Lazara, zakupljivali samo trgovci i kafedžije, a ribari su na njima postajali slabo plaćeni najamnici. Na taj je način kroz ruke đerdapskih ribara prolazilo na milione kilograma skupocene đerdapske ribe, a da su oni i pored toga ostajali siromašni radnici, koji su sve više zavisili od svojih gospodara, životareći bedno od danas do sutra. Kad se uzme u obzir, da je ribarski život težak, da oni mesecima moraju noćivati pod vedrim nebom u stenama Kazana i na goloj zemlji đerdapskih ada, da moraju loviti po nevremenu, po mrazu i po jari sunca, a da uza sve to nisu mogli povezati kraj s krajem, onda je i razumljivo, da su se redovi nekad slavni đerdap-

skih ribara počeli osipati, a ribolov sve više propadati.

Kad razmotrimo ovaj problem i u današnjim uslovima, mi moramo konstatovati, da se ova situacija uprkos novih ekonomskih i socijalnih odnosa još uvek nije popravila. Uzroke toj pojavi pored iznesenih momenata, moramo tražiti i u slabom snalaženju samih ribara, koji su tek pre koju godinu počeli osnivati svoje zadruge i preduzeća. To uostalom nije ni čudo, kad se zna da je eksploatacija ribolova na tako velikom reonu veoma složen problem i za školovane ljude. U tom pogledu potrebna je intervencija onih naših ustanova, koje vode računa o ovoj grani naše privrede.

Kad bi se obezbedili osnovni uslovi za ponovni razvoj đerdapskih ribolova, onda bi se tek moglo pristupiti borbi sa ostalim činiocima, koji su usloveli opadanje ove važne grane privrede, gdje se također pružaju povoljne i neiskorištene mogućnosti, koje bi ponovno mogle dovesti đerdapsko ribarsko gazdinstvo na zavidnu visinu, koja bi šta više prevazišla cvatuće doba đerdapskih ribolova iz devedesetih godina prošlog stoleća.

Zdravko Taler, Institut za slatkovodno ribarstvo, Zagreb

RIBARSKI RJEČNIK II.*

Iznosim drugu skupinu ribarsko-stručnih termina na diskusiju. Kod izbora i davanja prvenstva u iznošenju ovih ili onih termina, stavljam u prvi red one, koji su već u upotrebi pa ih treba učvrstiti ili raširiti, kao i one koji nisu po mom mišljenju dobri te ih treba preraditi, odnosno odbaciti. Između tih riječi opet biram one, koje se češće susreću u svakidanoj praksi i životu:

5. Dužičasta pastrva.

Njemački se ova riba zove Regenbogenforelle, a taj naziv je prijevod naziva na engleskom jeziku i potječe iz njene domovine u Sjevernoj Americi. Oba naziva znače toliko kao: dugina pastrva. To ime je ova vrsta pastrve dobila zbog uzdužne široke pruge, koja se proteže po obim stranama njenog tijela od glave do blizu repa, a koja je pretežno crvene boje, no prelijeva se često u raznim bojama. U tome neki vide sličnost sa duginim bojama.

U našem jeziku od riječi duga ne izvodi se pridjev dužičasti.

Ovaj pridjev i naziv izaziva kod neupućenih ljudi potpunu zabunu i po tom nazivu ne može se razabrati o čemu se radi kod »dužičaste« pastrve. Ispitivanjem sam doznao, da neki dovode u vezu tu pastrvu sa dužinom t. j. da je osobito duguljastog oblika ili nešto slično. S druge strane postoji riječ dužica, kao naziv u drvarskoj struci i označava vrstu dasaka za pravljenje bačava. Naziv dužičasta pastrva izgleda tako kao da je izveden iz te dužice. Prema tome ovakav naziv za tu pastrvu predstavlja u jezičnom pogledu stanovitu nakaradu. Ako bismo htjeli ostati kod prijevoda engleskog ili

njemačkog naziva, valjalo bi nam upotrebljavati oblik »dugina pastrva«.

Neki nazivaju ovu ribu amerikankom, ali ni to nije pravilno ni jasno, jer bi tim istim nazivom morali nazvati i ostale pastrvske vrste uvezene iz Amerike, a tih ima nekoliko različitih. Obzirom na činjenicu da ova vrsta potječe iz Kalifornije, odakle je i k nama uvezena, izravno na Vrelo Bosne i na još neka druga ribogojilišta, uveden je naziv »kalifornijska pastrva«. U novije vrijeme kod pojedinih autora a također i u praksi taj naziv je došao do izražaja i može se smatrati kao dobar i jasan.

6. Ležnica.

Od glagola leći se (izleći se) izvedena je imenica ležnica. To je limeni ili drveni okvir poput sanduka, sa sitastim dnom, na kojem je položena oplodjena ikra, dok se ne izlegu riblje ličinke. Ovaj termin davno je uveden u pastrvskim ribogojilištima u Hrvatskoj i nekada na Vrelo Bosne. Zbog toga ima tu prednost, što je djelomično prokušan, poznat i što je jezično dobar. Po mom mišljenju je vrijedan da ga zadržimo i širimo u stručnoj, naučnoj i ostaloj literaturi, kao i u praksi.

Nazivi aparat i inkubator za ležnicu izgledaju mi manje opravdani i umjesni. O tome je rečeno još i kod slijedećeg naziva korito za ležnice.

7. Korito za ležnice.

U jednom koritu, kroz koje protječe voda, smještene su ležnice s ikrom (jedna ili više). Korito je obično od drveta ili betona. Može biti pokretno, prenosno ili stalno učvršćeno, odnosno uzidano. Naziva se najčešće samo sa jednom rječju: korito, što

*Prvi dio ovog članka štampan je u ovom listu za g. 1952., br 3.